

Vergaderjaar 1988–1989

20881

Wijziging van de loonbelasting (invoering van een vrijstelling voor aandelenoptierechten)

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

ALGEMEEN

1. Inleiding

Op 25 juni 1987 heb ik mondeling overleg gevoerd met de vaste Commissie voor Financiën over het fiscale beleid inzake loon in de vorm van aandelenopties. Uitgangspunt voor dit overleg was het in een notitie (kamerstukken II 1986–1987, 19 700 hoofdstuk IX B, nr. 58) vastgelegde voornemen om in de Uitvoeringsbeschikking loonbelasting 1972 een waarderingsvoorschrift voor aandelenopties op te nemen¹. Tijdens het vorenbedoelde overleg (kamerstukken II 1986–1987, 19 700, hoofdstuk IXB, nr. 68) heb ik de toezegging gedaan de indiening van een wetsvoorstel te zullen bevorderen om het toekennen van aandelenopties in het kader van werknemersparticipatie te faciliteren door middel van een vrijstelling van f 750. Met het onderhavige wetsvoorstel wordt deze toezegging gestand gedaan. Ik wijs er overigens op dat de voorgestelde regeling eventueel zal kunnen worden aangepast in verband met de uitwerking van de voornemens zoals die in de brief van 7 oktober 1988 inzake stimulering van een meer winstafhankelijke beloningsstructuur aan de Tweede Kamer zijn uiteengezet.

Bij de uitwerking van de toezegging welke ten grondslag ligt aan het onderhavige wetsvoorstel heeft de regering uiteraard stilgestaan bij de vraag of het voorstel past in het vereenvoudigingsstreven met betrekking tot de loon- en de inkomstenbelasting. Zij heeft die vraag positief beantwoord nu het gaat om een eenvoudige vrijstelling voor een zeer specifieke beloningscomponent.

De voorgestelde vrijstelling voor aandelenopties vindt alleen toepassing bij werknemers die werkzaam zijn in een onderneming met een in aandelen verdeeld kapitaal. Door deze, uit de aard van de regeling voortvloeiende, beperking in de werkingssfeer komen werknemers in de publieke sector en een aanzienlijk deel van de werknemers die werkzaam zijn in de landbouw en het midden- en kleinbedrijf, niet voor de voorgestelde faciliteit in aanmerking.

2. Voorstel

Het voorstel houdt in dat aan een werknemer toegekende aandelenoptierechten niet tot het loon behoren voor zover de waarde daarvan niet

¹ Met ingang van 3 juli 1987 is dit waarderingsvoorschrift voor aandelenopties in werking getreden (Regeling van 1 juli 1987, Stcrt. 1987, 123).

meer bedraagt dan f 750 per jaar. Het gaat hierbij om optierechten op aandelen in de inhoudingsplichtige vennootschap met een in aandelen verdeeld kapitaal of in een met de inhoudingsplichtige verbonden vennootschap (moeder-, dochter- of zustervennootschap) waarvoor het waarderingsvoorschrift in de loonbelasting voor aandelenoptierechten geldt. In afwijking van dit voorschrift geldt de voorgestelde vrijstelling ook voor aandelenoptierechten met een looptijd die langer is dan vijf jaar. De aandelen waarop het optierecht betrekking heeft, kunnen al dan niet ter beurze zijn genoteerd.

Voorgesteld wordt het van toepassing zijn van de vrijstelling te binden aan enkele voorwaarden. Allereerst dient het te gaan om aandelenoptierechten met een uitoefenkoers die gelijk is aan de waarde in het economische verkeer van de aandelen op het inhoudingstijdstip. Met deze eis wordt bewerkstelligd dat de vrijstelling slechts van toepassing is op aandelenoptierechten die alleen een verwachtingswaarde hebben en waarvoor vrijwel steeds ook het waarderingsvoorschrift voor aandelenoptierechten geldt. Het van toepassing zijn van het waarderingsvoorschrift geeft de werkgever meestal aanstonds zekerheid over de vraag of de toe te kennen optierechten vrijgesteld zijn. Op basis van dit waarderingsvoorschrift kunnen vrijgestelde aandelenoptierechten per jaar en per werknemer namelijk betrekking hebben op een waarde aan aandelen van maximaal f 10 000.

Voorts zal een vrijgesteld aandelenoptierecht door de werknemer niet mogen worden vervreemd of afgekocht hetgeen tevens inhoudt dat het gaat om optierechten die niet ter beurze worden genoteerd. Deze eis hangt samen met het idee van werknemersparticipatie, dat wil zeggen dat werknemers deel krijgen in het vermogen van de onderneming. De waarde van het optierecht kan de werknemer door deze eis uitsluitend realiseren door uitoefening van het recht bij de inhoudingsplichtige. Dit houdt in dat de inhoudingsplichtige de aandelen daadwerkelijk moet leveren aan de werknemer. De werknemer neemt daardoor deel in het aandelenkapitaal van de werkgever. De vrijstelling geldt niet indien ter afwikkeling van de aandelenoptie de werknemer het aandeel zelf koopt en tegelijkertijd van de inhoudingsplichtige een contante beloning ontvangt die gelijk is aan het verschil tussen de beurskoers en de uitoefenkoers. Met betrekking tot de door de werknemer verworven aandelen geldt overigens geen vervreemdingsverbod. Op de eis dat vrijgestelde aandelenoptierechten niet mogen worden vervreemd of afgekocht, wordt een uitzondering gemaakt in het geval van overlijden van de werknemer.

In het al genoemde mondelinge overleg werd met het oog op het aspect van de binding van de werknemer aan de onderneming een bezitsei s van één of twee jaar voor het optierecht gesuggereerd. Met vorenbedoelde combinatie van voorwaarden waardoor de vrijstelling alleen geldt voor niet vervreemdbare opties met alleen een verwachtingswaarde, is het niet nodig zo'n bezitsei s te stellen. Een dergelijke eis zou bovendien de complicatie opleveren dat het inhoudingstijdstip een of twee jaar na de toekenning van het optierecht kan komen te liggen.

Ten slotte moet de kring van de werknemers die kunnen deelnemen aan de aandelenoptieregeling van een inhoudingsplichtige voldoende ruim zijn. Met een voorwaarde van deze strekking wordt het uitgangspunt van werknemersparticipatie benadrukt. Het zou immers niet in overeenstemming zijn met dat uitgangspunt wanneer vrijgestelde aandelenopties alleen zouden worden toegekend aan de leiding van de onderneming of specifieke groepen van werknemers. Gekozen is voor een opzet waarbij niet meer dan 25 procent van de werknemers in vaste dienst van de toekenning van aandelenopties mogen worden uitgesloten. In deze opzet bestaat de vrijheid voor de inhoudingsplichtige om werknemers die nog niet in vaste dienst zijn, tijdelijke arbeidscontracten etc., geen aandelenopties toe te kennen.

Voorgesteld wordt de vrijstelling zo spoedig mogelijk te laten ingaan, dat wil zeggen met ingang van de tweede dag na plaatsing in het Staatsblad. Hierdoor is het niet geheel uitgesloten dat de voorgestelde vrijstelling van f 750 nog in 1988 toepassing kan vinden.

De kosten van de voorgestelde faciliteit kunnen bij de huidige omvang van het verschijnsel aandelenoptierechten worden gesteld op ca. 5 mln. per jaar. Daar staat tegenover dat met de inwerkingtreding per 3 juli 1987 van het waarderingsvoorschrift voor aandelenopties wordt voorkomen dat in de toekomst opbrengst wordt misgelopen. Per saldo zijn voor de korte termijn de budgettaire gevolgen dan ook te verwaarlozen.

Op langere termijn, als aandelenoptieplannen voor het personeel een ruime toepassing zouden krijgen, kunnen de budgettaire consequenties substantieel worden. In dit verband is uiteraard ook van belang de invloed die de faciliteit op zichzelf heeft op de toekomstige ontwikkeling van aandelenoptieplannen.

Het onderhavige voorstel betreft een eenvoudige regeling. De met dit voorstel gepaard gaande gevolgen voor de uitvoeringspraktijk van de inhoudingsplichtigen zullen daardoor relatief beperkt blijven. Van de belastingdienst en de rechterlijke macht leidt het voorstel evenmin tot een merkbare taakverzwaring.

Het voorstel is getoetst aan de criteria die zijn opgenomen in de door de minister-president op 16 januari 1985 gegeven Aanwijzingen inzake de toetsing van ontwerpen van wet en van algemene maatregelen van bestuur. Uit dien hoofde zijn aan het voorstel geen bezwaren verbonden.

ARTIKELN

De voorgestelde faciëring van aandelenoptierechten wordt opgenomen in de loonbelasting. De faciliteit werkt echter door naar de inkomstenbelasting omdat de begrippen loon en dienstbetrekking in de inkomstenbelasting worden opgevat overeenkomstig de wettelijke bepalingen in de loonbelasting. Indien toekenning van de aandelenoptierechten op een aan de inhoudingsplichtige gelieerde vennootschap (moeder, dochter, zuster) plaatsvindt in het kader van de voor de werknemer geldende arbeidsvoorwaarden behoren dergelijke aandelenoptierechten eveneens tot het loon (artikel 10 van de Wet op de loonbelasting 1964). Ook in dat geval kan de voorgestelde vrijstelling toepassing vinden.

In het wetsvoorstel is bij het definiëren van een aandelenoptierecht en van een met de inhoudingsplichtige verbonden vennootschap aansluiting gezocht bij het in de Uitvoeringsbeschikking loonbelasting 1972 opgenomen waarderingsvoorschrift voor aandelenoptierechten. Met het begrip belang, dat gebruikt is bij de definitie van een met de inhoudingsplichtige verbonden vennootschap, wordt aangegeven dat het niet alleen gaat om de directe relaties tussen de vennootschappen maar ook om de indirecte relaties. Wat betreft het begrip verbonden vennootschap kan voorts worden gewezen op de parallel met het in het wetsvoorstel tot herziening van de deelnemingsvrijstelling in de vennootschapsbelasting (kamerstukken II 1986-1987, 19968, nr. 9) opgenomen vijfde lid van artikel 13b van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969. De voorgestelde wettelijke regeling maakt het mogelijk de redactionele opzet van het waarderingsvoorschrift in artikel 18a van de Uitvoeringsbeschikking loonbelasting 1972 te vereenvoudigen door te verwijzen naar in de Wet op de loonbelasting 1964 opgenomen begrippen. In de bijlage bij deze toelichting is een concept van de vereenvoudigde tekst van artikel 18a van de Uitvoeringsbeschikking loonbelasting 1972 opgenomen.

In de opzet van de voorgestelde regeling geldt de vrijstelling ook voor aandelenopties die een waarde hebben van meer dan f 750 per jaar. In dat geval blijft de vrijstelling beperkt tot f 750. Het voorstel bevat de eis dat niet meer dan 25 percent van de werknemers in vaste dienst van

deelname aan een optieregeling mag worden uitgesloten. Dit betekent niet dat aan iedere werknemer, die deelneemt aan een aandelenoptieregeling, een in omvang gelijk optierecht dient te worden toegekend.

De voor de vrijstelling in aanmerking komende aandelenoptierechten kunnen zowel betrekking hebben op reeds geëmitteerde aandelen als op nog te emiteren aandelen. Voorts vallen optierechten op certificaten van aandelen ook onder de voorgestelde regeling. Het aandelenoptierecht waarop het wetsvoorstel ziet kan, indien aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan, ook verbonden zijn aan bij voorbeeld een (personeels)obligatie. De omstandigheid dat aandelenopties collectief worden beheerd dan wel uitgeoefend vormt voor de toepassing van de voorgestelde faciliteit geen beletsel.

In het voorgestelde onderdeel h van het eerste lid van artikel 11 van de Wet op de loonbelasting 1964 is bepaald dat de uitoefenprijs van de optie gelijk moet zijn aan de waarde in het economische verkeer van de aandelen op het moment dat de inhouding van de loonbelasting over het aandelenoptierecht zou moeten plaatsvinden. Het moment waarop de loonbelasting over een aandelenoptierecht dient te worden ingehouden is bij onvoorwaardelijk toegekende aandelenoptierechten het tijdstip van toekenning. Het tijdstip van toekenning is ook het inhoudingstijdstip voor aandelenopties die uitsluitend onder een tijdsbepaling of uitsluitend onder de voorwaarde dat de werknemer in dienst is op het moment van gebruikmaking van het optierecht, zijn toegekend. Op aandelenopties die zijn toegekend onder de voorwaarde dat de werknemer de optie pas vanaf een toekomstig tijdstip kan uitoefenen als hij op dat moment nog in dienst is, dient de loonbelasting te worden ingehouden op dat toekomstige moment.

De Staatssecretaris van Financiën,
H. E. Koning